

VYBRANÉ ASPEKTY OBSTARÁVANIA DŔKAZOV OBHAJOBOU

Mgr. Igor Slovák

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
igor.slovak@flaw.uniba.sk

Mgr. Nina Tarabová

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
nina.tarabova@flaw.uniba.sk

Vybrané aspekty obstarávania dôkazov obhajobou

Článok sa zameriava na teoretické i praktické využívanie zákonnej možnosti obstarávania dôkazov v jednotlivých štádiách trestného konania z pohľadu obvineného, resp. jeho obhajcu. V kontexte zadovážovania dôkazov článok súčasne venuje pozornosť zásade kontradiktórnosti, ktorá v právnom poriadku Slovenskej republiky, týkajúceho sa trestného konania, nie je absolútna a tiež poskytuje určitý náhľad na kvalitatívnu stránku prelamovania kontradiktórnosti spôsobeného dvojakým postavením prokurátora v priebehu jednotlivých štádií trestného konania.

Selected aspects of obtaining evidence by defense

The article focuses on the theoretical and practical use of the legal possibility of obtaining evidence in various stages of criminal proceedings from the perspective of the accused, respectively his defence counsel. In the context of taking evidence, the article also pays attention to the adversarial principle, which in the Slovak legal system concerning criminal proceedings is not absolute and also provides some insight into the qualitative aspect of breaking adversariality caused by the dual position of prosecutor during various stages of criminal proceedings.

Ausgewählte Aspekte der Beweiserhebung durch Verteidigung

Der Artikel konzentriert sich auf die theoretische und praktische Nutzung der rechtlichen Möglichkeit, Beweise in verschiedenen Phasen des Strafverfahrens aus Sicht des Angeklagten zu erhalten. sein Anwalt. Im Zusammenhang mit der Beweisaufnahme wird in dem Artikel auch auf das kontradiktorische Prinzip eingegangen, das im slowakischen Rechtssystem in Bezug auf Strafverfahren nicht absolut ist und auch einen Einblick in den qualitativen Aspekt der Aufhebung der Widersprüchlichkeit bietet, die durch die doppelte Position des Staatsanwalts in verschiedenen Phasen des Strafverfahrens verursacht wird.

Kľúčové slová: trestné konanie, kontradiktórnosť, obhajca, obvinený, dokazovanie, dôkaz

Keywords: criminal proceedings, contradictory, defence counsel, accused, proving, evidence

Schlüsselbegriffe: Strafverfahren, Widersprüchlichkeit, Anwalt, Angeklagter, Beweis, Beweis Eingetragen

Úvod

Dokazovanie tvorí neodmysliteľnú súčasť a samotnú podstatu trestného konania. Dokazovanie *sui generis* sa začína už v najskoršej fáze trestného konania – v rámci postupu pred začatím trestného stíhania, a jeho výsledky tvoria základ pre začatie trestného stíhania alebo postup podľa ustanovenia § 197 Trestného poriadku¹. V rámci prípravného konania slúži obstarávanie a vykonávanie dôkazov ako podklad pre podanie obžaloby (respektíve návrhu na schválenie uzavretej dohody o vine a treste) na súd, prípadne pre vydanie iného meritórneho rozhodnutia v prípravnom konaní. Hoci prípravné konanie je neverejné a vybudované na odlišných princípoch ako konanie súdne, v zmysle rozsiahlej rozhodovacej činnosti súdov Slovenskej republiky, ako aj nadnárodných a medzinárodných súdnych inštitúcií, sa musí aj prípravné konanie riadiť zásadou kontradiktórnosti a umožniť obvinenému a jeho obhajcovi uplatňovať všetky trestným poriadkom priznané procesné práva – predovšetkým právo vyjadriť sa ku všetkým dôkazom a dôkazným prostriedkom, ako aj právo obstarávať dôkazy a navrhovať ich vykonanie. Obsahom pojmu dokazovanie v užšom zmysle sa rozu-

---

¹ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, ďalej aj ako „TP“ alebo „Trestný poriadok.“

mie časť hlavného pojednávania od prednesenia obžaloby po vyhlásenie uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie. Predovšetkým v tejto fáze trestného konania zohráva proces dokazovania kľúčovú úlohu. Právny základ uvedeného tvrdenia predstavuje aplikácia zásady bezprostrednosti v trestnom konaní. Podľa ustanovenia § 2 ods. 19 TP *pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní (...) smie súd prihliadnuť len na tie dôkazy, ktoré boli v tomto konaní vykonané, ak zákon neustanovuje inak*. V článku sa budeme venovať problematike obstarávania dôkazov stranami v trestnom konaní so zameraním na obhajobou.

1. Všeobecný úvod k problematike dokazovania

V súvislosti s pojmom dôkaz, ako stavebným prvkom problematiky dokazovania v trestnom konaní, je nevyhnutné sa úvodom zmieniť o kľúčových pojmoch, ktorými sú okrem samotného dôkazu aj prameň dôkazu a dôkazný prostriedok. Trestný poriadok v § 119 ods. 2 zakotvuje jednak legálnu definíciu dôkazu a jednak značne rozsiahly demonštratívny výpočet dôkazných prostriedkov². Vychádzajúc z danej definície dôkazu teda možno uviesť, že dôkazom môže byť čokoľvek, čo poslúži na objasnenie veci, teda akékoľvek poznatky, vedomosti, skutočnosti, znalosti či fakty abstraktného charakteru. Podstatné však je, aby boli získané z dôkazných prostriedkov uvedených v Trestnom poriadku alebo v osobitnom zákone. Za účelom komparácie je možné nahliadnuť napríklad Civilného sporového poriadku³, ktorý taktiež obsahuje vlastnú definíciu dôkazu, ktorá je do značnej miery totožná s definíciou dôkazu pre účely trestného konania, avšak tieto sa určitým spôsobom na prvý pohľad jemne odlišujú. Zatiaľ čo Civilný sporový poriadok explicitne kladie dôraz na zákonný spôsob získavania dôkazov z dôkazných prostriedkov, Trestný poriadok opomína slovné spojenie „*zákonný spôsob*“, a samotnú zákonnosť získavania dôkazov demonštruje získavaním dôkazov pomocou zákonne upravených dôkazných prostriedkov, či už v Trestnom poriadku alebo v osobitnom zákone. Napriek tomu, že definícia dôkazu obsiahnutá v Civilnom spo-

² Ust. § 119 ods. 2 TP: *Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona. Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, preverka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, vecí a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.*

³ Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov, ďalej aj ako „Civilný sporový poriadok.“

rovom poriadku by sa na prvý pohľad mohla zdať širšia a benevolentnejšia, keďže explicitne nevyjadruje nevyhnutnosť získavania dôkazov z dôkazných prostriedkov upravených zákonom, nebude tomu celkom tak a možno tvrdiť, že obe definície bude možné obsahovo stotožniť. Nemusí ísť výlučne o dôkazné prostriedky uvedené v Trestnom poriadku či inom zákone, ale dokonca do úvahy pripadajú aj také činnosti resp. úkony, ktoré žiaden zákon neupravuje ako dôkazný prostriedok. Podstatné však v tomto prípade bude, aby takéto dôkazné prostriedky neboli v rozpore s právnou úpravou ani ju žiadnym spôsobom neobchádzali, čo možno pripodobniť k „zákonnému spôsobu získavania dôkazov z dôkazných prostriedkov“ v zmysle Civilného sporového poriadku.

Pokiaľ nazrieme do nosných zásad dokazovania v trestnom konaní, môžeme tvrdiť, že dokazovanie je natoľko markantnou súčasťou každého trestného konania, že všetky zásady síce koncentrované v § 2 TP, ale prežarujúce celým Trestným poriadkom, majú určitý súvis s dokazovaním. Medzi najtypickejšie zásady dokazovania však nepochybne patria: zásada zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností, zásada kontradiktórnosti, zásada zákonnosti, zásada ústnosti a bezprostrednosti, zásada vyhľadávacia, zásada voľného hodnotenia dôkazov, zásada prezumpcie neviny a tiež zásada *in dubio pro reo*. S ohľadom na predmet nášho článku sa zameriame predovšetkým na zásadu zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností a na vyhľadávaciu zásadu. Osobitnú pozornosť však budeme venovať zásade kontradiktórnosti.

V zmysle ustanovenia § 2 ods. 10 TP orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie - dôkazy obstarávajú z úradnej povinnosti. Právo obstarávať dôkazy majú aj strany. Orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.

Podmienka náležite zistiť skutkový stav veci znamená, že v trestnom konaní musia byť všetky okolnosti trestného činu zistené v takom rozsahu, aby bolo možné vzhľadom na konkrétne štádium trestného konania rozhodnúť.⁴ Tento proces obstarávania dôkazov, následne vykonávania dôkazov a ich hodnotenia má slúžiť ako podklad pre spravodlivé rozhodnutie o vine a treste pre páchatel'a trestného činu. Optikou trestného práva procesného sa dokazovaním má preukázať vina konkrétne-

---

⁴ Čentéš, J. a kol.: Trestný poriadok - Veľký komentár. 4. aktualizované vydanie. Žilina : Eurokódex, 2019, s. 7.

mu obvinenému (obžalovanému)⁵, respektíve, v prípade nepreukázania viny sa má voči nemu trestné stíhanie zastaviť prípadne ho spod obžaloby oslobodiť.

Zisťovanie skutkového stavu bez dôvodných pochybností je preto dôležité nie len s ohľadom na vydanie rozsudku na hlavnom pojednávaní (či už odsudzujúceho alebo oslobodzujúceho), ale taktiež pre vydanie akéhokoľvek rozhodnutia v jednotlivých štádiách trestného konania. Uvedené takisto veľmi úzko súvisí s rozsahom dokazovania ako určitej hranice, ktorá sa posúva v závislosti od štádia konania. Postupom v konaní, a teda v prechádzaní z jedného štádia trestného konania do druhého, je na prijatie každého rozhodnutia potrebný väčší počet dôkazov a teda dôslednejšie zisťovanie skutkového stavu, čo znamená, že postupom v konaní sa nemení predmet dokazovania, ale mení sa jeho rozsah. Zároveň je možné podotknúť, že pod zisťovaním skutkového stavu bez dôvodných pochybností nemožno rozumieť zisťovanie pravdy, keďže ani pravdu nemožno vnímať ako objektívnu a mnohokrát závisí od subjektívneho posúdenia jednotlivca a jeho subjektívneho vnímania reality. Zisťovanie skutkového stavu bez dôvodných pochybností taktiež nemožno vykonávať s jediným cieľom a to preukázaním viny obvineného.

Ako už bolo uvedené vyššie, v citovanom ustanovení je zakotvená aj vyhľadávacia zásada, ktorá v prípade orgánov činných v trestnom konaní veľmi úzko nadväzuje práve na zásadu oficiality upravenú v § 2 ods. 6 TP. Nakoľko sú orgány činné v trestnom konaní povinné konať z úradnej povinnosti, tak aj vyhľadávanie, resp. obstarávanie dôkazov je z ich strany obligatórne.

Úlohou orgánov činných v trestnom konaní preto nie je len obstarávanie a vykonávanie tých dôkazov, ktoré sú v neprospech obvineného, ale aj zabezpečovanie všetkých hodnoverných a dostupných dôkazov vykonávaných príslušnými dôkaznými prostriedkami. Prostredníctvom nich majú s rovnakou starostlivosťou objasňovať okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávať dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie. V zmysle ustanovenia § 201 ods. 4 TP policajť zadovažuje dôkazy bez ohľadu na to, či svedčia v prospech alebo v neprospech obvineného. Uvedená skutočnosť má reálny odraz predovšetkým v štádiu postupu pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, kde prokurátor ako jeden z „binárnej sústavy“ orgánov činných v trestnom konaní zároveň zastáva úlohu pána sporu (*dominus litis*) a je zodpovedný za zákonnosť priebehu uvedených štádií trestného konania.

---

⁵ V závislosti od štádia trestného konania. Bližšie pozri § 10 ods. 12 Trestného poriadku.

Z tohto dôvodu, by mal uplatňovať dozorové oprávnenia voči policajto-
vi, vedúce k zabezpečeniu spravodlivého procesu obstarávania dôkazov
– na obe strany. Z reálií slovenskej trestnoprávnej praxe však vieme, že
tomu tak vo všetkých prípadoch nie je. Ide o pomerne logický jav, pria-
mo súvisiaci s úlohou orgánov činných v trestnom konaní, ktorej pod-
stata spočíva v náležitom objasnení trestného činu a následnom posta-
vení páchatel'a pred súd. Preto zabezpečovanie dôkazov svedčiacich
v prospech páchatel'a bude skôr na ramenách iných zainteresovaných
subjektov. Okrem orgánov činných v trestnom konaní sa na obstará-
vaní dôkazov podieľajú aj iné subjekty, resp. strany trestného kona-
nia.⁶ V ich prípade však ide o zákonom priznané právo a nie uloženú
povinnosť.

Preto už aj v prípravnom konaní hovoríme o práve obvineného
navrhovať a obstarávať dôkazy slúžiace v jeho prospech. V konečnom
dôsledku však o ich pripustení a vykonaní v tejto fáze rozhodujú orgány
činné v trestnom konaní. V prípravnom konaní nemá obhajoba a obža-
loba (hoci tento termín nie je v tejto fáze trestného konania technicky
správny) vyvážené postavenie.

2. Kontradiktórnosť v procese dokazovania

V dôsledku nevyváženého postavenia dvoch proti sebe stojacich
subjektov už vo fáze prípravného konania dochádza k nalomeniu
zásady kontradiktórnosti, ktorej významným aspektom je práve rov-
nosť zbraní. Na uvedenom nič nemení ani ustanovenie § 213 TP, kto-
ré zakotvením práva obvineného, resp. obhajcu zúčastniť sa na proces-
ných úkonoch a klásť vypočúvaným osobám, otázky kreuje výnimku
z nepriaznivého postavenia kontradiktórnosti v prípravnom konaní.
Čiastočne funkciu kontradiktórnosti v prípravnom konaní sčasti taktiež
nahrádza aj inštitút preštudovania spisu po skončení vyšetrovania, res-
pektíve skráteného vyšetrovania podľa ustanovenia § 208 TP.

Až v priebehu súdneho konania sa naplno prejavuje zásada kontra-
diktórnosti a rovnosti strán. Podľa čl. 50 ods. 1 Ústavy SR o vine a treste
rozhoduje len súd. Obžalobu (prípadne návrh na schválenie dohody
o vine a treste) v súdnom konaní zastupuje prokurátor, už nie v postave-
ní *dominus litis*, ale strany trestného konania. V kontradiktórnom pro-

---

⁶ Strana v trestnom konaní je definovaná v § 10 ods. 11 TP: „V konaní pred súdom je stranou ten, proti komu sa vedie trestné konanie, poškodený, zúčastnená osoba a prokurátor; rovnaké postavenie ako strana má aj zástupca občianskeho združenia, dôveryhodná osoba, ako aj iná osoba, na ktorej návrh alebo žiadosť sa konanie vedie alebo ktorá podala opravný prostriedok a v konaní proti mladistvému aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.“

cese sa rešpektuje zásada rovnosti zbraní, ktorá zaisťuje, aby strany mali prístup k akýmkoľvek dôkazom a argumentom, ktoré boli predložené súdu a ktoré by mohli mať vplyv na prejednanie veci a súdne rozhodnutie. Kontradiktórnosť nemožno stotožňovať len v súperení strán (ako v anglo-americkom právnom systéme), ale je nutné ponímať ju v širšom význame – je teda tvorená ďalšími zásadami obsiahnutými v Trestnom poriadku. Zásadou verejnosti, ústnosti, rovnosti strán a bezprostrednosti.⁷

Kontradiktórnosť v slovenskom trestnom práve však nie je absolútna. Okrem práv (obhajoby) a povinností (orgánov činných v trestnom konaní – v súdnom konaní prokurátora) strán navrhovať a obstarávať dôkazy, môže do tohto procesu vstúpiť aj súd iniciatívne. Toto jeho oprávnenie je dané ustanovením § 2 ods. 11 TP v zmysle ktorého súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhli. V prípade absencie relevantných dôkazov, respektíve ich nedostatočného množstva môže súd v tomto zmysle vystupovať proaktívne a iniciatívne a vykonať aj nenavrhnuté dôkazy, aby mohol rozhodnúť spravodlivo, na základe spoľahlivo zisteného skutkového stavu, berúc do úvahy aj práve ním navrhnuté a vykonané dôkazy. Práve pre naplnenie vyššie spomenutých zásad Trestného poriadku sa týmto postupom fakticky potláča kontradiktórnosť v ponímaní súperenia strán, pri ktorom by súd mal zohrávať úlohu nestranného pozorovateľa a arbitra – aktivizovaním role sudcu pri dokazovaní. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva⁸ vyplýva, že princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je jej protistrana. Právo na kontradiktórne konanie zase znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (rozsudok ESHP Komanický c. Slovenská republika zo 4. júna 2002).

Pod rovnakým postavením strán možno rozumieť iba také procesné postavenie, ktoré zabezpečí spravodlivý proces. Požiadavka spravodlivého procesu v sebe obsahuje zásadu zaručujúcu pre každú stranu v procese mať rovnakú možnosť obhajovať svoje záujmy a zároveň vylučujúcu mať možnosť podstatnej výhody voči protis-

---

⁷ ŠAMKO, P. Kontradiktórnosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy). Dostupné online na: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a206-kontradiktornost-hlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-prakticke-problemy>. (cit. 05.05.2020).

⁸ Ďalej len ako „ESLP.“

trane (III.ÚS 313/2005). Z judikatúry EŠLP, ako aj Ústavného súdu Slovenskej republiky taktiež vyplýva, že rovnosť medzi obvineným a prokurátorom v trestnom konaní je relatívna vzhľadom na rozdiel v ich procesnom a najmä faktickom postavení, ktorý vyplýva z ich rozdielnych funkcií a možností (napr. za prokurátorom stojí štátny aparát a donucovacia moc štátu). Ich rovnosť je potom priliehavejšie vyjadriteľná ako zásada rovnosti zbraní tvoriaca prvok spravodlivého súdneho konania v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Ide o právo každej strany trestného konania možnosť hájiť si svoju vec pred súdom za podmienok, ktoré ju podstatne neznevýhodňujú v pomere k druhej strane (rozsudok EŠLP De Haesa Gijssels c. Belgicko z 24. februára 1997). Požiadavka „kontradiktórnosti konania“ sa v judikatúre EŠLP chápe skôr formálne, t. j. z jej hľadiska v podstate nezáleží alebo len málo záleží na skutočnom obsahu a význame informácie alebo argumentov predložených súdu.⁹

Na základe uvedeného možno jasne badať rozdielne a „rozdvojené“ postavenie a úlohy prokurátora v trestnom konaní, ktoré sa odvíjajú od jeho jednotlivých fáz. Nemožno preto legitímne od prokurátora očakávať proaktívne a iniciatívne vyhľadávanie dôkazov v prospech osôb, ktoré obžaloval.¹⁰

Tieto úlohy má v súdnom konaní vo svojej gescii predovšetkým samotný obžalovaný a jeho obhajca. Ak prokurátor podá na obvineného obžalobu, súd spolu s rovnopisom obžaloby doručí obvinenému výzvu, aby bez meškania písomne oznámil súdu a ostatným stranám návrhy na vykonanie dôkazov. Obvinený je však vo výzve podľa § 240 ods. 3 TP upozornený na to, že vykonanie neskôr navrhnutých dôkazov, ktoré stranám boli známe v čase doručenia výzvy, môže súd odmietnuť. Najzastúpenejším návrhom obvineného býva výpočet svedkov, ktorí majú byť na hlavnom pojednávaní vypočutí. Samotné zabezpečenie svedkov obhajoby sa realizuje ich predvolaním, ktoré realizuje súd (samosudca, resp. predseda senátu).

Ak sa predvolanie svedka minie účelu, teda ak svedok, ktorý bol riadne predvolaný a bez dostatočného ospravedlnenia sa k úkonu neustanoví, môže súd, za splnenia zákonných podmienok, pristúpiť

⁹ Nález Ústavného súdu SR I. ÚS 355/2015.

¹⁰ Prokuratúra Slovenskej republiky na rozdiel od niektorých zahraničných orgánov verejnej žaloby (napríklad Štátneho zastupiteľstva Českej republiky), neháji len záujmy štátu a nemožno o nej hovoriť ako o výlučnom orgáne verejnej žaloby. Ako vyplýva z príslušných ustanovení zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre (napr. § 3, § 4, § 5), plní prokuratúra aj iné dôležité úlohy medzi ktoré nespochybniteľne patrí aj ochrana verejného záujmu a práv a právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb (v konkrétnych prípadoch to môžu byť aj obvinení v trestnom konaní).

k nariadeniu predvedenia takého svedkami príslušníkmi policajného zboru. Pokiaľ predvedenie nie je úspešné, Trestný poriadok súdu priznáva možnosť svedka zabezpečiť – len pre účely konania pred súdom. Uvedený postup sa realizuje na základe uznesenia súdu a tento svedok môže byť zabezpečený spôsobom uvedeným v § 88 TP, ak sú splnené podmienky pre taký postup (§ 128 TP).

3. Obstarávanie dôkazov obhajcom

Nakoľko obhajca nefiguruje v taxatívnom výpočte strán uvedenom v § 10 ods. 11 TP druhá veta, nemožno ho na prvý pohľad považovať za stranu trestného konania, avšak nepochybne vykonáva vplyv na priebeh trestného konania a disponuje značným diapazónom procesných práv, ktorým zodpovedá aj príslušný rozsah povinností, a preto spadá pod definíciu subjektu trestného konania, ktorý v trestnom konaní nevystupuje sám za seba, ale v mene obvineného a týmto pádom je možné (a aj nutné) ho považovať následne aj za stranu konania. Práve možnosť obstarávať dôkazy danú do rúk obhajcu je možné vnímať ako jeden zo základných prejavov zásady kontradiktórnosti.

Práve existencia a aplikácia zásady kontradiktórnosti by mala zabezpečiť stranám rovnaký priestor na uplatňovanie svojich práv a tým pádom by sa mal vytvoriť značný priestor obhajobe na obstaranie jednotlivých dôkazov. Na druhej strane ako už bolo konštatované, zásada kontradiktórnosti dominuje až v súdnom konaní a v čase vedenia prípravného konania je jej paradoxne pozornosť venovaná obmedzenejšie.

Vyvstáva tu teda otázka, či vôbec vzniká obhajcovi reálny priestor na obstaranie dôkazu, ak áno do akej miery a či je aktuálna právna úprava natoľko dostatočná, že i keď toto právo obhajcovi priznáva, či však má aj následne reálnu možnosť ho uplatniť.

Samotný Trestný poriadok vo svojich ustanoveniach na viacerých miestach deklaruje právo strany, a teda v uvedenom kontexte aj právo obhajcu, navrhnúť, obstarat' i zabezpečiť dôkazy. Príkladmo možno uviesť:

Ustanovenie § 2 ods. 10 TP: „Právo obstarávať dôkazy majú aj strany.“

Ustanovenie § 2 ods. 11 TP: „Súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhlí. Strany majú právo nimi navrhnutý dôkaz zabezpečiť.“

Ustanovenie § 44 ods. 6 TP: „Obhajca je oprávnený na náklady obhajoby zaobstarávať a predkladať dôkazy.“

Ustanovenie § 119 ods. 3 TP: „Dôkazy môžu obstarávať aj strany na vlastné náklady.“

Ustanovenie § 144 ods. 2 TP: „*Ak znalecký posudok obstará niektorá zo strán, poučí príslušný orgán činný v trestnom konaní alebo súd znalca na okolnosti uvedené v odseku 1.*“

Okrem Trestného poriadku sa problematikou obstarávania dôkazov zaoberá len parciálne aj Advokátsky poriadok Slovenskej advokátskej komory, konkrétne vo svojom § 7 v nasledovnom znení:

- „(1) *Advokát má právo vyhľadávať dôkazy (svedkov, listiny, znalecké posudky, atď.), zisťovať skutkové okolnosti prípadu, nesmie však svedkov ovplyvňovať a zistené dôkazy a skutočnosti pozmeňovať alebo skresľovať. O zistených skutkových okolnostiach môže vyhotoviť písomný záznam a môže ho nechať svedkom podpísať. Advokát môže o zistených okolnostiach so súhlasom dotknutých osôb vyhotoviť aj zvukový, obrazový alebo zvukovoobrazový záznam za predpokladu, že bude použitý v súlade so zákonom a bude dodržaná zásada mlčanlivosti advokáta. Advokát môže vyhľadávať svedkov, zisťovať dôkazy a skutkové okolnosti prípadu aj prostredníctvom tretích osôb.*
- (2) *Advokát nesmie ani na príkaz klienta oboznamovať svedkov s priebehom konania, ktoré sa udialo pred ich výsluchom.*
- (3) *Advokát je povinný poučiť svedka o jeho právach a povinnostiach vrátane toho, že záznam nie je povinný podpísať.*
- (4) *Ustanovenie odseku 1 platí rovnako na vyhľadávanie a obstarávanie iných dôkazných prostriedkov.*“

I keď Advokátsky poriadok predstavuje skôr súbor pravidiel etiky, ktoré je advokát - obhajca povinný pri výkone svojej profesie dodržiavať a tiež podrobnejší súhrn práv mu priznaných a povinností mu uložených, nemožno dôležitosť tejto normy podceňovať ani vo vzťahu k trestnému konaniu.

Právna úprava teda jednoznačne *expressis verbis* umožňuje obhajcovi dôkazy nielen navrhnúť, ale ich aj obstarávať. Ak vychádzame z hore uvedenej premisy zákonného získavania dôkazov z jednotlivých dôkazných prostriedkov, využitie dôkazných prostriedkov zo strany obhajcu v teoretickej rovine do úvahy prichádza, nakoľko to právna úprava umožňuje a nevylučuje, avšak o praktickej rovine využitia konkrétnych dôkazných prostriedkov sa dá najskôr len polemizovať, keďže súčasná právna úprava nezakotvuje postup využívania jednotlivých dôkazných prostriedkov obhajcom za účelom získania relevantného dôkazu.

Uvedené možno demonštrovať na problematike výsluchu svedka, kde by jednak za vyhľadaním tohto svedka a následne jeho vypočutím stál výlučne obhajca. Prvým neriešeným problémom je skutočnosť, že Trestný poriadok síce neupravuje postup obhajcu pri výsluchu svedka v prípravnom konaní, na druhej strane uskutočnenie výsluchu svedka

zo strany obhajcu ani výslovne nezakazuje. Obhajcovi preto nič nebráni v tom, aby si svedka „predvolal“ na ním určenú adresu, parciálne ho v zmysle Trestného poriadku poučil, vypočul podľa štandardných pravidiel, pričom by sa taktiež zdržal kladenia kapciózných či sugestívnych otázok a následne by danú písomne zaznamenanú výpoveď svedok podpísal aj prípadne s inými čestne prehlásenými skutočnosťami, ktoré by spolu so zápisnicou o výsluchu tvorili určitý komplexný balík spôsobilý byť dôkazom v trestnom konaní.

I keď sa takýto postup na prvý pohľad nejaví ako problematický v praxi naráža na dva elementárne problémy. Po prvé, ako už bolo v tomto článku uvedené, orgány činné v trestnom konaní obstarávajú dôkazy *ex officio*, pričom ide o dôkazy svedčiace v prospech i neprospech obvineného, keďže ich základnou povinnosťou je objektívne objasnenie veci. To znamená, že sú počas celého procesu viazaní zákonnými pravidlami a zásadami, ktoré predstavujú istú záruku objektivity ich konania. A keďže výsluch svedka obhajcom v priebehu prípravného konania nie je *expressis verbis* upravený a možno len analogicky použiť ustanovenia Trestného poriadku týkajúce sa výsluchu svedka orgánmi činnými v trestnom konaní, môžeme tvrdiť, že pri takomto výsluchu obhajca nie je dostatočne viazaný zákonom a nemá povinnosť zachovávanie objektivity. V súlade s ideou inštitútu obhajoby má dokonca povinnosť konať len v záujme svojho klienta tak, aby mu nepoškodil. Problematické by preto bolo následne konštatovať porušenie právnych predpisov zo strany obhajcu.

Po druhé, nevyhnutnou náležitosťou zákonného výsluchu svedka je jeho kompletne a správne poučenie v zmysle Trestného poriadku. Samotné poučenie zahŕňa celý rad jednotlivých ustanovení Trestného poriadku, počnúc ustanovením § 127 TP týkajúcim sa povinnosti svedka vypovedať o všetkých podstatných okolnostiach mu známych vo vzťahu k trestnému konaniu a končiac § 140 TP upravujúcim nárok svedka na svedočné. Bez správneho a úplného poučenia svedka nemožno hovoriť o zákonnej výpovedi.

„Kameňom úrazu“ však v súvislosti s problematikou využitia výsluchu svedka ako dôkazného prostriedku zo strany obhajcu v prípravnom konaní môže byť skutočnosť, že obhajca nedisponuje účinnými prostriedkami na zabezpečenie prítomnosti svedka na výsluchu, a teda svedok nie je povinný ani nepriamo nútený sa k obhajcovi na výsluch dostaviť. Súčasne by bolo neúčelné, aby obhajca poučoval svedka o trestnoprávných následkoch krivej výpovede¹¹, pretože obhajca nemá ako sankcionovať svedka za uvedenie nepravdy o okolnosti, ktorá má

---

¹¹ Ust. § 346 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

podstatný význam pre rozhodnutie alebo za zamlčanie takejto okolnosti. Na druhej strane by prichádzal do úvahy hroziaci postih pre trestný čin krivého obvinenia v prípade, ak by zaznamenaný výsluch s uvedenými informáciami obhajca následne predložil orgánom činným v trestnom konaní.

Ak by sme však aj neúplné poučenie vypočúvajúceho obhajcu vnímali ako poučenie, ktoré obsahuje len všetky relevantné časti pre takto využívaný dôkazný prostriedok, a teda ho neposudzovali ako nezákonný výsluch, otázkou ostáva, či takto uskutočnený výsluch svedka možno považovať za rovnocenný výsluchu svedka vedeným orgánmi činnými v trestnom konaní alebo by bolo potrebné zaznamenaný výsluch posudzovať len ako menej hodnoverný listinný dôkaz. Účel, ktorý by takýmto výsluchom obhajca jednoznačne dosiahol by bol ten, že v prípade, ak by daný svedok následne vypovedal aj pred orgánmi činnými v trestnom konaní a tieto jeho dve výpovede by sa v podstatných skutočnostiach rozchádzali, bolo by možné ho so zaznamenanou výpoveďou (*ergo* listinným dôkazom) jednoducho konfrontovať.

Ďalšia skutočnosť, stojaca za zmienku, je problematika obstarávania znaleckých posudkov zo strany obhajoby. Obhajcovi samozrejme nič nebráni z vlastnej iniciatívy vyhľadať znalca v príslušnom odbore a zadať mu vypracovanie znaleckého posudku pre účely trestného konania. Najväčším problémom hádam môže byť finančná náročnosť a povinnosť znášať tieto náklady. Avšak rovnako ako pri výsluchu svedka Trestný poriadok ukladá povinnosť orgánom činným v trestnom konaní, resp. súdu pribratého znalca poučiť v zmysle § 144 TP.¹² Trestný poriadok takéto poučenie zo strany obhajcu vo vzťahu k znalcovi nepredpokladá. V dôsledku absencie poučenia by však nebolo možné hovoriť o nezákonnosti takto podaného znaleckého posudku, ale skôr o jeho ponímaní resp. vyhodnocovaní. Takto podaný znalecký posudok by najskôr bol vyhodnocovaný ako listinný dôkaz. Túto otázku rozličného nazerania na súkromný a „nesúkromný“ znalecký posudok explicitne rieši Trestný poriadok a to takým spôsobom, že ak orgán činný v trestnom konaní, resp. súd dodatočne znalca poučí v zmysle Trestného poriadku a znalec toto poučenie podpíše, súkromný znalecký posudok alebo teda znalecký posudok zadovážený obhajobou sa pomerne jednoduchým spôsobom vie transformovať na znalecký posudok s požadovanou hodnovernosťou.

---

¹² Ust. § 144 ods. 1 TP: „Znalec musí byť pri pribratí upozornený na povinnosť bez odkladu oznámiť skutočnosti, pre ktoré by mohol byť vylúčený alebo ktoré mu vo veci bránia byť činný ako znalec. Musí byť tiež poučený o význame znaleckého posudku z hľadiska všeobecného záujmu a o trestných následkoch vedome nepravdivého znaleckého posudku.“

Ako ďalší problém pri obstarávaní dôkazov sa môže javiť samotné zabezpečovanie svedkov obhajoby. V prípade, ak určitého svedka navrhne obhajoba a so zámerom, aby v súdnom konaní vypovedal, ho obvinený priamo kontaktuje, vystavuje sa nebezpečenstvu väzobného stíhania, nakoľko takéto jeho konanie môže byť posudzované ako snaha pôsobiť na svedka a tým pádom založiť dôvod tzv. kolúznej väzby (podľa ustanovenia § 71 ods. 1 písm. b) TP). Daný záver môže z pohľadu obhajobných práv pôsobiť zväzujúco. Z uvedeného dôvodu sa pre obvineného javí ako priaznivejšie riešenie zabezpečovanie takých svedkov prostredníctvom obhajcu.

Trestný poriadok síce obstarávanie dôkazov zo strany obhajcu v drvivej väčšine nerieši, no nemožno tvrdiť, že by ich nedovoľoval. Samotné obstarávanie dôkazov obhajobou môže byť limitované možným podozrením z ovplyvňovania svedkov v priebehu ich zaobstarávania. V dôsledku toho sa obhajcovia najčastejšie uchýľujú k zaobstarávaniu listinných dôkazov bez využitia dôkazných prostriedkov upravených zákonom. Obhajcovia preto najčastejšie využívajú svoje právo „len“ dôkazy navrhovať.

3.1 Komparácia s právnou úpravou Českej republiky

K extenzívnejším záverom možno prísť po komparácii s právnou úpravou platnou a účinnou v Českej republike, kde zisťovanie existencie dôkazov je v súčasnosti oprávnením ako obhajcov, tak aj obvinených. Obe strany môžu vyhľadávať svedkov, listiny a ďalšie osoby či veci, aby mali pred súdom šancu dokazovanú skutočnosť vyvrátiť či potvrdiť. V snahe predchádzať rozporom medzi obhajcom a orgánmi činnými v trestnom konaní ohľadom vyhľadávania dôkazov boli stanovené pravidlá pre vyhľadávanie, predkladanie a navrhovanie dôkazov. Stalo sa tak prostredníctvom uznesenia č. 13/2004 Vestníka Českej advokátskej komory z 12. 10. 2004. Uznesenie na účely obhajoby definovalo, čo sa rozumie vyhľadávaním dôkazu. Podľa jeho znenia možno pod definíciu zahrnúť prípady, keď advokátovi nie je známy prameň dôkazu, a teda je potrebné po ňom pátrať, ale aj prípady, keď dôkaz advokátovi známy je, ale zároveň existuje potreba tento dôkaz pre procesné účely overiť. Toto vymedzenie možno vzťahovať ku ktorémukoľvek druhu dôkazov. Podľa obsahu ustanovenia § 89 ods. 2 Trestného poriadku Českej republiky teda pôjde aj o dôkaz v podobe vyhľadania svedka vrátane zisťovania svedeckej výpovede. Ku špecifikám dôkazu prostredníctvom svedeckej výpovede patrí povinnosť obhajcu správne vyhodnotiť, či je potenciálny svedok „bezpečný“, to znamená, či neexistuje riziko, že svedok svojou výpoveďou vo výsledku obvine-

ného nepoškodí. Ak by obhajca z akéhokoľvek dôvodu zanedbal svoju povinnosť a nechal predviesť svedka, ktorého výpoveďou by do trestného konania boli vnesené ďalšie dôkazy, svedčiace v neprospech obvineného, mohol by byť tento obhajca disciplinárne zodpovedný v zmysle ustanovenia § 41 ods. 1 Trestného poriadku ČR.¹³

V podmienkach Slovenskej republiky je situácia mierne odlišná. Advokáta nemožno trestať za „nepripravenie svedka“. V zmysle § 7 Advokátskeho poriadku má advokát právo vyhľadávať dôkazy, zisťovať skutkové okolnosti prípadu, nesmie však svedkov ovplyvňovať a zistené dôkazy a skutočnosti pozmeňovať alebo skresľovať. O zistených skutkových okolnostiach môže vyhotoviť písomný záznam a môže ho nechať svedkom podpísať (takýto záznam môže byť do spisu doložený prípadne ako listinný dôkaz v zmysle § 153 Trestného poriadku alebo môže slúžiť ako podklad na návrh na vykonanie výsluchu predmetného svedka). Advokát môže vyhľadávať svedkov, zisťovať dôkazy a skutkové okolnosti prípadu aj prostredníctvom tretích osôb (súkromným detektívnym kanceláriám). Advokát nesmie ani na príkaz klienta svedkov oboznamovať s priebehom konania, ktoré sa udialo pred ich výsluchom. Advokát je povinný poučiť svedka o jeho právach a povinnostiach vrátane toho, že záznam nie je povinný podpísať.¹⁴

4. Trestný proces *contra* civilný proces

Podstatný rozdiel úpravy obstarávania dôkazov v Trestnom poriadku a v Civilnom sporovom poriadku spočíva v intenzite ingerencie súdu do tohto procesu. V prípade civilného konania sa obstaranie dôkazu zveruje v prvom rade stranám sporu. Až následne, v prípade nemožnosti obstarat' konkrétny dôkaz, vstupuje na scénu súd (napríklad predvolaním svedka, nariadením znaleckého dokazovania a podobne). Trestné konanie ako súčasť verejnoprávnej regulácie, vstupuje do „obstarávacieho“ procesu iniciatívnejšie a podľa návrhu obhajoby predvoláva svedkov vo vlastnom mene. Na základe uvedeného prichádzame k záverom, že hoci súd v prípade trestného konania ingeruje v otázke obstarávania dôkazov obhajoby intenzívnejšie než je tomu v prípade civilného konania, stále zohráva kľúčovú úlohu pre vykonanie toho ktorého dôkazu v budúcnosti. Toto tvrdenie opierame o znenie ustano-

¹³ DRAŠTÍK, A. FENYKJ. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 878.

¹⁴ LACIAK, O. Vplyv realizácie práva na obhajobu na dokazovanie v trestnom konaní in Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019. s. 133.

venia § 240 ods. 3 TP, ktorým Trestný poriadok zavádza koncentračný princíp do súdneho konania, keďže súd môže odmietnuť vykonať dôkazy v neskoršej fáze trestného konania než v samotnom návrhu na vykonanie dôkazov, predkladanom súdu bezprostredne po obžalobe na základe výzvy na predloženie dôkazov. Zaujímavou sa javí formulácia o možnosti odmietnuť vykonanie neskôr navrhnutých dôkazov, ktoré stranám boli známe v čase doručenia výzvy. Podľa *O. Laciaka* má takýto prístup reštriktívny charakter vo vzťahu k právam obvineného: „*Vychádzajúc z formulácie § 34 ods. 2 Trestného poriadku je preto možné konštatovať, že neskorší návrh na vykonanie dôkazov obvineným, nemôže byť súdom zamietnutý len opierajúc sa o ustanovenie § 240 ods. 3 Trestného poriadku (teda z dôvodu, že obvinený mal vedomosť o tomto dôkaze už v čase doručenia výzvy), pretože ustanovenie § 34 ods. 2 Trestného poriadku jasne dáva obvinenému priestor dôkazy navrhnuť kedykoľvek. Súčasťou práva obvineného na obhajobu je aj vedenie obhajobnej stratégie, ktorej súčasťou je aj uplatnenie dôkazu v tej fáze trestného konania, v ktorej to obvinený považuje za najefektívnejšie. Uvedené právo možno pripísať k oprávneniam obvineného označované ako favor defensionis.*“¹⁵

S prezentovaným názorom sa stotožňujeme, nakoľko koncentračný princíp je typický predovšetkým pre civilný proces a odopretie práva obvineného navrhovať dôkazy v priebehu dokazovania na hlavnom pojednávaní je rozporné so zásadami na ktorých je vybudovaný Trestný poriadok. Navyše, vyvstáva tu aj ďalší problém – otázka vopred známeho resp. vopred neznámeho dôkazu. Uvedená (ne)znalosť určitého dôkazu vopred, je čisto subjektívnou okolnosťou na strane obvineného, preto o nej súd nedokáže objektívne rozhodnúť.

V prípade, ak obvinený podá návrh na vykonanie dôkazov na základe výzvy podľa § 240 ods. 3 TP, súd je povinný takýto návrh bez meškania doručiť prokurátorovi a poškodenému. V prípade nemožnosti doručenia uvedeného návrhu prokurátorovi a poškodenému v zákonom predpokladanej lehote, by mal súd oboznámiť tento návrh na vykonanie dôkazov prokurátorovi a poškodenému na hlavnom pojednávaní.¹⁶ Účelom uvedeného oboznámenia ostatných strán trestného konania je zabezpečiť im možnosti na primeranú reakciu (napríklad v podobe prípravy otázok určených na výsluch svedka).

Ak v praxi nastane situácia, že súd odmietne vykonať dôkaz navrhnutý obhajobou, je povinný toto svoje rozhodnutie náležite odôvodniť. V opačnom prípade by uvedené odmietnutie takéhoto dôkazu vykazo-

¹⁵ Tamtiež, s. 134.

¹⁶ Tamtiež, s. 135.

valo prvky sudcovskej svojvôle a z hľadiska dohovorom zaručeného práva na spravodlivé súdne konanie, by predstavovalo jeho porušenie.

Záver

Problematika obstarávania dôkazov zo strany obhajoby obsahuje mnohé úskalia, s ktorými sa obvinený (často prostredníctvom svojho obhajcu) musí vyrovnat'. Prirodzená nerovnováha medzi stranami trestného konania pramení aj vo výrazných rozdieloch v materiálnom, technickom ako aj personálnom vybavení. Koniec koncov, aj napriek jasnej zákonnej formulácii vyjadrenej v ustanovení § 2 ods. 10 TP vzhľadom na odlišné úlohy orgánov činných v trestnom konaní a obhajoby nemožno očakávať rovnakú vervu pri vyhľadávaní a obstarávaní dôkazov svedčiacich v prospech obvineného. Táto nerovnováha sa vyvažuje zákonnými oprávneniami obhajoby pri samostatnom obstarávaní dôkazov *in favorem*. Praktická možnosť obstarania a vykonania dôkazov obhajoby v súdnom konaní sa však nezaobíde bez súčinnosti súdu, ktorého úlohou je nielen pripustiť takýto dôkaz ale aj zákonnými prostriedkami zabezpečiť jeho vykonanie (napríklad predvolaním svedka na hlavné pojednávanie, či jeho predvedenie alebo zabezpečenie). V demokratickom a právnom štáte, akým Slovenská republika je, nemôže platiť všeobecné pravidlo o kategorickom odmietaní dôkazov obhajoby a každé prípadné odmietnutie vykonania dôkazného prostriedku, respektíve akceptácia dôkazu, musí byť riadne odôvodnená.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol.: *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár – I. diel. 1. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2010. 1106 s.
2. ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok - Veľký komentár: 4. aktualizované vydanie.* Žilina : Eurokódex, 2019. 1037 s.
3. DRAŠTÍK, A. FENYK J. a kol.: *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. 2552 s.
4. LACIAK, O.: *Vplyv realizácie práva na obhajobu na dokazovanie v trestnom konaní.* In Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019. s. 131-135.
5. ŠAMKO, P.: *Kontradiktórnosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy).* Dostupné online na: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a206-kontradiktornosthlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-prakticke-problemy>. (cit. 05.05.2020).
6. Rozsudok ESLP De Haesa Gijssels c. Belgicko z 24.02.1997.

7. Rozsudok ESLP Komanický c. Slovenská republika zo 04.06.2002
8. Nález Ústavného súdu SR I. ÚS 355/2015.
9. Uznesenie Ústavného súdu SR III.ÚS 313/2005.
10. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
11. Charta základných práv Európskej únie.
12. Zákon č. 141/1961 Sb. o Trestním řízení soudním (trestní řád).
13. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov.
14. zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.
15. zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
16. zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.